

PATAKI EDIT

Munkanap

Mára ígérték a szalmát. Már hajnalban az utcán lesi az öreg — legyen majd elég ideje a kapukat kinyitni.

Tegnap jó kis helyet csinált a szárkúp mellett a kert elején, ha ott összerakja, kicsit betetejezi, megáll az a szalma ott szárazon, amíg sor kerül rá. A malacok alá kell aljnak, meg gyűjtősnak a kemencébe, ha nagynéha befűt majd a télen.

Tíz mázsát lehetett fratni, ötöt átad a harmadik szomszédnak, ötöt meghágy magának. Nem baj, ha nem fogy el a jövő nyárig, a tavalyi is szépen megfér a többi maradékkal a szín tövében.

Kitelik ezektől, hogy nem is hozzák máma. Annyi dolog lenne minden napra, ő meg itt várakozással, lesekedéssel töltse a drága időt.

Azt az óltetőt kéne mán megrendezni. Halogatja már hetek óta, fél hozzáfogni. Szúvas a gerenda, elkorhadt, jó lenne kicserélni egy sínvassal. De fogytán az erő, napokig kell gyűjtögetni egy-egy nagyobb munka előtt.

A kis harapófogót hiába keresi régóta. Esze sincs hozzá, hová tökéltette. Jó kis szerszám volt, engedelmes, belesimult az ember tenyerébe, szolgálta őt egy életen át. De ilyen az öregember esze, lyukas, mint a szakadt rosta, kihullat magából mindent.

Azért elboldogul ő a nagyobb fogóval is, ha nincs a másik. Csak éppen mindestről az jut eszébe, hogy nem sokat ér az ilyen nyavalyás élet, ha az embert egymás után mindene cserben hagyja: a szeme, a hallása, a kezei. Máskor, ha ilyen dolga volt, nekifogott, jöhetett eső, jöhetett vendég, híhatták ebédelni — amíg nem végzett, abba nem hagyta. Most? Lassan odateszi a lábát, ahunnan fölvette, nem sok látszatja van a munkájának.

A létrát, a szerszámokat idekészítette már tegnap. Már az is kimerítette, hogy a létrát a vállán cipelte ki. A csontjai is remegtek ettől a kis munkától.

Sikerül kilazítani a lécek közül, cserepek alul a vén gerendát. Mállik, nincs fogása, könnyen osztogatja a szálkát. Hogy ragaszkodik a helyéhez a vén bolond! Mintha sose akarná elengedni. Pedig fogatlan harapás mán az üvé is.

Az öreg kihúzza végre nehezen, óvatosan. Hátával támaszkodik a létrának, lassan csúsztatja a válláról a gerendát a földig, ferdén engedi, hogy ki ne verje maga alól a létrát, aztán könnyed lökessel eldobja. Sikerült.

Csontok kezén kidagadnak az erek, vállizma megrándult, a felső karján véres horzsolás.

Hát akkor ez sikerült.

Kifulladt teljesen, pedig ez volt a könnyebbik fele a dolognak. Mi lesz, mire a sín a helyére kerül? Megvárja vele a szomszédot? Nem szívesen szorult másokra soha.

Pihen egy kicsit a gerendán, a létrának dőlve liheg. Mintha sajnálná tőle a szíve a levegőt. Sokszor akadozik az öreg motor, most meg úgy zakatol, mintha fizetnének neki érte.

A korhadt szélvédő deszkát már könnyebb levenni. Mállik az is, hasad, reped a szegek mellett, de csak lejön az is, a nyavalyás.

A régi szegek is szegek még, egy téglán ki is lehet egyenesíteni őket, ez pihenés is, meg dolog is egyszerre. Sose tudott eldobni semmit. Ha szeg, ha fadarab — ki tudja, mire kell még, mikor kell még, elrak hát mindent.

Szörnyű a hőség, tán megint zivatar készül estére. Jólesne egy pohár jó hideg víz.

Nézi az öreg az árnyékot a gangon — lassan a csurgásba ér, dél lesz mindjárt. A szalma meg nem látszik semerre.

Egy kis ivóst kavar a malacoknak, tikkasztja azokat is ez a meleg. Magának, ha már bejött, vág egy darab szalonnát, keres hozzá zöldpaprikát, paradicsomot. A macska már várja, dörgölőzik a lábához, nem éri be kolbászhéjjal, szalonnabőrrel. Valami maradék zsír lenne jó neki, lakjon jól, ha már úgyse képes az egeret elkapni.

Ilyen melegben nem szeret főzni az öreg. Majd inkább estefelé. Persze, ha nagyon kifárad, elmarad a főzés akkor is. Süthetne tojást, de nem mer, azt mondják, neveli az ekémát. De ez a macska olyan nagy gond! Úgy rí utána, mint egy kisgyerek. Pedig ritkán akad mán fogára való a kis szerencsétlennek. Persze, foga is alig van mán. Girhes, hegyes a girince, szórja a szőrit mindenfelé. Ha tán tejet kapna, nem kínlódna annyit a rossz fogaival. Megérdemelné, hogy ne pusztuljon éhen.

A kocsizörgésre ocsúdik az öreg, alig jut ideje a nagykaput kinyitni.

— Maga is szépen vár — türelmetlenkedik a kocsis, valamelyik Pap gyerek lehet ez, azt formázza az arcállása, vannak annyian, hogy csak a fajtáját lehet megismerni.

— Tán eddig állt a gép, hogy most hozod? — teszi le az öreg az istállóablakba a falatot is, a bicskát is.

— Gyűjjön mán, ne totojásszon — kiabál a gyerek.

Na, ennek is nagy baja van a világgal, úgy látszik.

— Hova ereszsem?

— Maj' mingyár a kertbe. — Szalad az öreg, hogy nyissa a kertkaput is. Eddig csukva tartotta, nehogy a tyúkok nekiessenek a paradicsomnak, az ökölnyi nyári káposztáknak.

— Aztán majd a levegőbe fordulok meg, úgy képzelte? Vagy tapossam le a káposztáját?

Az öreg nem mondja, hogyan fordult ő régen, hogy van ott hely elég. Szerencsére van annyi emberség ebben a kölkben, hogy befordult a színhez, nem az udvar közepire rakodik.

— Mennyi ez?

— A tíz mázsa. Amit maga íratott. Vagy száz bála.

— A fele a Túriéké. Átvihetnéd. — Nem szívesen kéri, de így kevesebb gondal járna.

— Tíz mázsát íratott, nem? — Feketét köp a fiú a portól, csurog rajta a víz. Az öreg sose ad borraivalót, ezt tudja minden kocsis. Most még azzal is ő töltse az időt, hogy Túriéknál kivárja a kapunyitogatást.

— Nagy bajod van neked is a világgal, hallod — fejcsóválva igazgatja az öreg a szalmát a földön, mégis valami formája legyen.

— Hát bajom az van — mondja a gyerek. Most néz először az öregre, hirtelen megsajnálja, ahogy ott toporog lent a vasvillával, izzadt az inge, szakadt a nadrágja, fekete a feje a sok napsütéstől. — Bálintnál eltörtem a kiszályút, ahogy fordultam kifelé.

Itt megfordul simán, egészen békés, ahogy ledobja még a kocsiról, hogy: na, isten áldja.

Micsoda ember lesz ez! Áthajt a kiszályún, aztán még ű ordít. Persze, mer' rohan a péz után. Annyira se képes, hogy a kertig kimenjen.

Hümmöget neki egy sort az öreg, amíg a kaput csukja. Rozoga, öreg jószág ez

is, kiszolgálta már ez is a magáét. Elette a rozstda, kiállnak a drótszállai, hát nem beleakadt most is a nadrágjába, hiába vigyáz az ember.

Át kell szólni Túrinének, vihetik a szalmát, nehogy eső érje itt. A héten még majdnem minden nap esett.

— Jó, sógorom — mondja az asszony —, majd átküldöm Ferit meg a Gyula gyereket estefelé.

Otthon cérnát keres az öreg, szerencsére megvan a fekete, sikerült tút is keríteni. Részeg, ferde öltésekkel varrja magán a nadrágot, ahol a kapu beleakadt. Némelyik lyuk egészen nagy lett, rojtos a széle, jó darabokat össze kell fogni, hogy összevarrhassa.

Ahogy a tút visszaszúrja a helyére, meglátja a kaszlin a kis harapót. Ó, hogy a hideg érje el! Szóval ide bújt. Hát itt aztán tényleg sose keresné senki.

A cica görbe háttal hízelkedik a nadrágjához.

— Most nem eszünk, öreg, még nem dőgoztunk ennyit, hogy megérdemeljük. — Dorombol a kis süket, ha nem kap is enni, jólesik neki, ha törődnek vele, kikíséri még a szalmához is.

Három bálát kéne lemérni, hogy megtudja, mennyi az egész, hogy könnyebb legyen felezni. Nyikorog a talicska, ahogy a kamráig tolja. Pár szem kukoricával pontosra állítja az öreg a mázsát — kivénült ez is, túlélte a gyerekek, unokák palincolását, kattanva mér csak, sokszor beakad, de azért a fél utca rajta mér ma is.

Tíz és fél, kilenc harminc, éppen tíz — vehetjük átlag tíz kilónak. Megnyugodva tolja vissza — akkor igencsak száz bála ez.

Ha hármat rak fel egy tehernek, akkor tán nem is fárad ki nagyon. Viszi a kertbe, a helyére, a villát is viszi minden fordulónál. Ha majd kint lesz vagy harminc, átszámolja a maradékot, ne csapja be se magát, se Túriékát.

Csak a kiskaput nyitotta ki, azok a randa tyúkok mégis észrevették, már a paradicsomon vannak, már az uborkát csipkodyák! Randa egy potyaleső népség! Nem ijednek meg a vasvillától se. Ez a macska is itt lebzsel, egy jó kutya már régen ráncbaszedte volna ezt a társaságot.

Salátát szór az udvar elejébe, hogy tudjon haladni a tyúkoktól. A hőség méríti ki? a délelőtti munka? Nem igaz, hogy harminc kiló így ki tudja venni az emberből az erőt. Hiszen nem is tolja messzire.

Bemegy inni, a macska megint itt ténfereg a lába alatt — nagyot rúg rajta, hagyjon már neki békét.

Átcsoszog Túriékhoz — nincs még az ember? nehogy megázzon ott az a szalma, elég bizonytalan némelyiknek a kötése, máma lenne a legkönnyebb hazahozni.

— Jó, sógorom — mondja az asszony —, az magát ne izgassa. — Szalad ez is mindég, most le se ülteti az öreget. Nem is csuda. Két nagy bikája, csapat libája, kacsája van, meg a négy gyerek.

— Maga meg mindég csak dőgozik? — kiabál egy asszony az utcáról az öregnek. — Hát maga sose tanul meg vigyázni magára?

Még nem végeztem el a részemet — válaszol az öreg.

Eltűnt a macska a gangrul — tán meg van sértve a gyönyörű? Így is jó.

Nekiveselkedik az öreg az új tehernek, nem is tudja, hetedik, nyolcadik-e már. Járomcsontján fut a verejték, inge, ha egy csöpp szél fúj, hűtően a hátára tapad, régen nyírt haja csípősen csurgatja a szemébe az izzadságot.

A süketek! Mintha egy kicsit könnyű eszű lenne némelyik. Ne dőgozzon. Ne hát. Persze, a munka megvárná, ha nem is csinálna minden nap ennyit. Meg attul se kell tartania, hogy majd valamelyik tanácsadója megcsinálja helyette. Csak a szájuk jár, máshoz se értenek.

Így csinálta mindég, mióta az eszét tudja. Hetvenhat évig jó volt így, most kezdjen újat ezért a kettőért-háromért, ami még hátravan? Hogy csinálja másképp? Heverésszen, mint a macskája? Ahhoz sose értett. Aki végiglustalkodja az életit, annak is kihullanak vénségire a fogai.

Mit gondol, meddig él még? — így fenyegetik. Ha ezen töpreng, akkor hagy-

hatta volna régen. Vagy el se kezdte volna az egészet. De amit *így* kezdett, azt *így* kell befejezni. Ha majd a lábáról leesik, akkor elhiszi, hogy nem bírja tovább. De *másképp csinálni* nem tudja. Amíg kezit-lábát emelni bírja, addig csinálni kell. Addig a magáét csinálja. A részét. Addig helyt akar állni magáért, helyette ne csinálja egyik se.

— Jó napot, sógorom — köszön rá Túri, nagy kajla ember, mókázik mindég, majd tán a koporsó meg tudja komolyítani.

— Hát te? Csak így legényesen? — Ez üresen gyütt? Hát mégse viszi a szalmát?

— Ad egy tajicskát?

— Hogyne. — Ez az egy van, adja készséggel.

Túri kedvtelve nézi a takaros jószágot, a tömzsi lábakat, a vasalt kereket.

— Hát ezt meg mikor csinálta? Tajicska lesz ez húsz év múlva is.

— Ű az lesz — pirul az öreg a dicséret hallatára. — Ű az lesz, ha én mán nem is leszek. De meg keveset is dógozik mostanába'.

Berobog a Gyula gyerek is, nagy zajjal tolja a talicskájukat. Az öreg műértő szemmel les rá: na, ezen sincs aztán szégyellni való.

Feri a villával rakodik, Gyula nem akar a szerszámra várni, nekilát kézzel, öleli a nagy bálákat, alig éri át némelyiket, de nem törődik se a porral, se a karcoló szalmaszálakkal.

„Szóljak nekik? — tűnődik az öreg. — Nekik semeddig se tartana, beemelnék azt a sint könnyen. Feri is fiatal még, ez a gyerek meg... Mekkora ebbe' az erő! Most jó neki, most még azt hiszi, sose fogy el.” Jó lenne az erejét egy kicsit kölcsönkérni.

Szóljon? Nem mondanának nemet, ha megkérné őket. De még azt hinnék, a szalmaíratást akarja velük kifizettetni.

Öt bála fért egy talicskára.

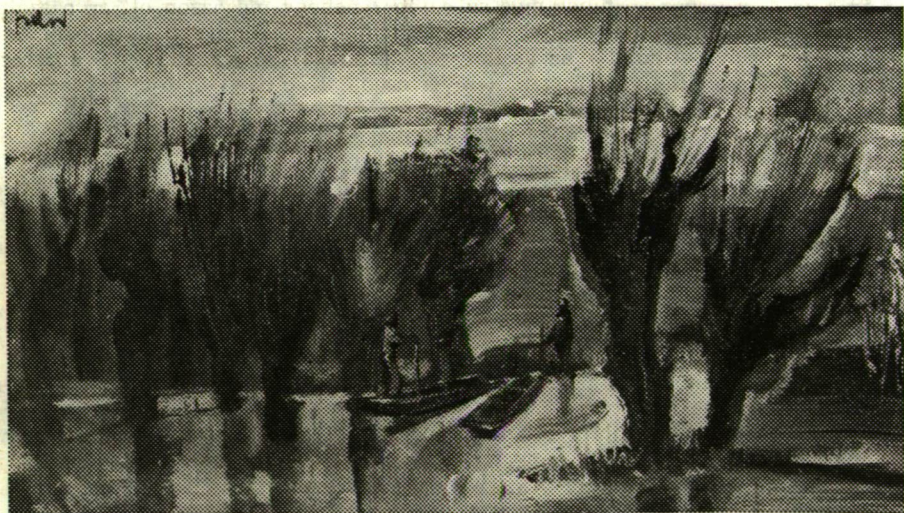
— Ennyivel mentek? — kérdezi az öreg, ahogy indulnának.

— Nem a súlya miatt, mert nem nehéz — válaszol Túri, ahogy könnyedén föl-emeli a terhet. — Csak éppen nem lehet kilátni mögüle, annyira magosan van.

— Hát húzzátok, akkor nincs előttek. Még egy-egy ráférne erre. — Elindulnak, ezeknek ő hiába beszél, nem tesznek föl többet. Persze, így is meglesznek vele egy félóra alatt. Neki meg evvel telt el az egész délutánja.

— Én valamikor két mázsa búzát is elvittem — kiáltja utánuk sértődötten. — Két mázsa búzát toltam én el.

El is felejtí, hogy kérni akart tőlük valamit.



FODOR JÓZSEF: ZÜLDÁR